

Stol nr 1 - ordförande.

Inge Jonsson

Professor emeritus

Ledamot av Samfundet De Nio sedan 1976, ordförande sedan 1988

Född i Stockholm 1928. Bosatt i Saltsjö-Duvnäs.

Till dyrgriparna i vårt bibliotek hemma hör ett dedicerat exemplar av Elsa Björkman-Goldschmidts *Vägen till Villagatan*. Denna älskliga minnesbok kom ut 1976, samma år som jag hedrades med inval i Samfundet De Nio, och jag vill minnas, att jag fick den av henne när jag tog mitt inträde vid första sammanträdet 1977.

Tillfälligheternas spel hade öppnat min väg till Villagatan redan på våren 1976, ehuru inte till Samfundets adress nr 14 utan till Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens, som är nr 3. Naturligtvis kändes det invalet lika hedersamt, men till formen skilde de sig som natt från dag. Från akademien kom ett av preses och sekreteraren underskrivet högtidligt brev, försett med kommentaren att jag förväntades hålla ett inträdesföredrag vid en kommande ordinarie sammankomst.

Invalet i Samfundet skedde däremot så informellt som tänkas kan. Jag kände några av De Nio sedan tidigare och hade medverkat med recensioner i Svensk Litteraturtidskrift. Ändå anade jag inte, att jag var aktuell som efterträdare till Algot Werin, professor emeritus i litteraturhistoria i Lund och välvillig sakkunnig, när jag sökte och fick motsvarande tjänst i Stockholm 1973. Min vän och kollega Knut Ahnlund, som då var ledamot i Samfundet och tidskriftens redaktör, hade bjudit på middag i sitt hem, och bland de övriga gästerna fanns Anders R Öhman och Elsa Björkman-Goldschmidt. Uppenbarligen rörde det sig om en maskerad inspektion, men av det märkte jag intet, så förtrollad som jag blev av den unga flicka hon alltjämt var vid hög ålder.

Efter denna angenäma måltid hände ingenting förrän fram på hösten, när min institution i Frescati fick besök av Astrid Lindgren, som då var ordförande i Samfundet. Vi stötte ihop i en korridor, och sedan jag presenterat mig ställde hon genast Johannes' fråga till Mästaren enligt Matteusevangeliet: "Är du den som skulle komma, eller skola vi förbida någon annan?" (11:3) Jag blev väl lika förvirrat betagen av henne men måtte ändå ha haft vett att svara ja. Dock hade jag inget Skriftens ord lika lätt till hands som hon. Just Matteustextens fortsättning hade inte heller varit särskilt passande, om jag nu kommit ihåg den, ty jag hade inga underverk att redovisa och sannerligen ingen auktoritet att förkunna "salig är den för vilken jag icke bliver en stötesten" (6).

Astrid hälsade mig välkommen till stol nummer fem vid sammanträdet den 23 januari 1977. Under de följande elva åren skulle hon leda Samfundets fyra årliga möten med mer humor, kvickhet och charm än någon ordförande jag har skådat eller för den delen alls kan tänka mig. Hennes välkomnande var ingen rituell gest, tvärtom upplevde jag det som att bli upptagen i en krets av vänner som samlats för att fullgöra ett viktigt uppdrag men också för att glädjas åt goda samtal och bordets håvor. De senare har nästan alltid avnjutits i sekreterarens våning under oförläpigt värdskap av Anders och Veronica Öhman och med ledamöternas "förtrogna" som gäster. Redan detta försynta ordval karakteriserar den tolerans, omtanke och generositet, som värdparet inkarnerar.

Vårt uppdrag som ledamöter i Samfundet De Nio är att stödja svensk litteratur, främst genom att dela ut priser och belöningar till förtjänta författare. Det betyder flitigt läsande – dessvärre också ofta dåligt samvete för att tid och kraft inte räckt till för att följa med i den aktuella utgivningen – och synnerligen livfulla diskussioner om kandidater. Genom att Samfundets ekonomi oavslåtligen förbättrats, tack vare skicklig förmögenhetsförvalt-

ning av Anders R Öhman och visst bistånd från aktiemarknaden, har vi fått möjlighet att öka både antalet priser och beloppen. Vid mitt inträde kunde Samfundet dela ut 40.000 kronor om året, varav hälften anslogs till Stora Priset vid majmötet och resten till fem mindre priser vid sammanträdet före jul. Enligt den senaste årsredovisningen (2004) uppgick det totala prisbeloppet till 980.000 kronor, och det Stora Priset hade vuxit tiofalt: innevarande år har beloppet höjts till 250.000 kronor. Till detta skall läggas betydande bidrag till utgivningen av De Nios kalender och, innan den debuterade, till tidskriften Artes under många år.

För mig har samarbetet och samvaron givit utomordentligt lärorika och stimulerande upplevelser från första stund. Bevis finns i protokollen som endast registrerat en frånvaro för min del, trots att särskilt åren som Stockholms universitets rektor (1988-1994) skapade svårigheter med kalenderutrymme. Eljest upptar dessa protokoll inga detaljer om våra diskussioner, så jag kan inte åberopa några objektiva belägg för min lovprisning av öppenheten och engagemanget hos alla ledamöter. Det är tämligen givet, att åsikterna går isär många gånger, och från sammanträdesteknisk synpunkt begår vi nog de flesta tänkbara fel. Någon menlöst bråkande idyll hamnade jag inte i, när vägen till Villagatan öppnades, men vi har heller inte förlamats av konflikter utan hittills kunnat ta alla godtagna – om än med varierande entusiasm omfattade – beslut. Själv måste jag vänta i mer än tjugo år, innan den kandidat till Stora Priset som jag föreslog vid min debut verkligen fick det.

Till sist vill jag lovorda donatrix, Lotten von Kræmer, både allmänt som Samfundets tillskyndare och särskilt för två kloka bestämmelser i stadgarna. Den första förbjuder ledamöterna att dela ut några priser till sig själva. Det är troligt, att hon därmed bidrog till att skapa intern sämja, och alldeles säkert att hon besparat oss hånfulla tillvitelser för självprisning. Den andra föreskriver en så total jämvikt mellan könen, som medges av talet nio. I kontakten med militanta feminister under mina rektorsår var det en styrka att kunna hänvisa till ledamotskapet i en akademi med den sammansättningen.

Anställningar och uppdrag i urval:

Fil.dr och docent i litteraturhistoria med poetik vid Stockholms universitet 1961.

Professor i litteraturvetenskap vid Stockholms universitet 1973-1994.

Dekanus för historisk-filosofiska sektionen 1978-1984, prorektor 1984-1988, rektor 1988-1994.

Ordförande i Magnus Bergvalls stiftelse sedan 1983.

Ledamot i Stiftelsen Bokförlaget Natur och Kultur 1991-1998 (ordförande 1995-1998).

Ordförande i Riksbankens Jubileumsfond 1992-1998.

Ledamot i Marianne och Marcus Wallenbergs stiftelse sedan 1992.

Ledamot i styrelsen för Stockholm Europas kulturhuvudstad 1994-1997, ordförande 1997-1999.

Ordförande i styrelsen för Militärhögskolan (Förvarshögskolan) 1994-2003.

Ledamot i Wenner-Grenstiftelsernas styrelse 1997-2000, ordförande sedan 2001.

Ledamotskap i akademier:

Samfundet De Nio 1976, ordförande sedan 1988.

Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien 1976, preses 1993-2001.

Kungl. Vetenskapsakademien 1980.

Académie européenne des sciences, des arts et des lettres 1988.

Academia Europaea 1989.

Kongl. Norske Vitenskaps Akademien 1995.

Svenska litteratursällskapet i Finland, hedersledamot 2000.

Kungl. Krigsvetenskapsakademien 2004.

Publikationer i urval:

Swedenborgs skapelsedrama De cultu et amore Dei (diss.) 1961;
amerikansk upplaga *A Drama of Creation*, Swedenborg Foundation 2004.

Swedenborgs korrespondenslära 1969.

Idéer och teorier om ordens konst 1971 (flera senare upplagor).

Emanuel Swedenborg, New York 1971; reviderad upplaga, *Visionary Scientist*, 1999.

Swedenborg – sökaren i naturens och andens världar (tills. med Olle Hjern) 1976;
spansk översättning 1995.

Maktens verktyg 1978.

I symbolens hus 1983.

Den sköna lögnen 1986.

Humanistiskt credo 1988.

Vitterhetsakademien 1753-2003 2003.

Samfundet De Nio 1913-2013. Hundra år av stöd till svensk litteratur, 2013